

Θρησκευτική ελευθερία και θρησκευτική διάκριση στη σύγχρονη Ευρώπη (Στέλιος Βασιλειάδης, Θεολόγος, MSc Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών)

[/ Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση:<http://bitly.com/1QdYG49>]

4.4. Άρθρα 10 & 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Η παρούσα εργασία εστιάζει στο φλέγον ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας και της θρησκευτικής διάκρισης, τα οποία ανήκουν αντίστοιχα στα Άρθρα 10 και 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Συγκεκριμένα, το Άρθρο 10[32] του Χ.Θ.Δ. με τίτλο “Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας” αναφέρει χαρακτηριστικά στην πρώτη παράγραφο ότι «κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας». Το δικαίωμα αυτό, συνεπάγεται της ελευθερίας μεταβολής του θρησκεύματος ή των πεποιθήσεων καθώς και της ελευθερίας εκδήλωσης του θρησκεύματος ή των πεποιθήσεων, ατομικά ή συλλογικά, δημόσια ή κατ’ ιδίαν σε σχέση με τομείς όπως η λατρεία, η εκπαίδευση ή η άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων.

Στην δεύτερη παράγραφο αναφέρεται ότι το δικαίωμα αντίρρησης συνειδήσεως αναγνωρίζεται ανάλογα με τις εθνικές νομοθεσίες που χαρακτηρίζουν την άσκηση του.

Το Άρθρο 10 ανήκει στην κατηγορία της “ελευθερίας”, η οποία περιλαμβάνει τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το δικαίωμα του γάμου και της ίδρυσης οικογένειας, την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης καθώς και την ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι.

Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν επίσης, η ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, η ελευθερία του επαγγέλματος και το δικαίωμα προς εργασία, η επιχειρηματική ελευθερία, το δικαίωμα ιδιοκτησίας, το

δικαίωμα του ασύλου και τέλος η προστασία στο ενδεχόμενο απομάκρυνσης, απέλασης ή έκδοσης.

Το δικαίωμα που εξασφαλίζεται στην πρώτη παράγραφο του Άρθρου 10[33] αντιστοιχεί στο δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο Άρθρο 9 της Ε.Σ.Δ.Α. και έχει την ίδια εμβέλεια με το Άρθρο 52 παρ.3. Οι περιορισμοί γίνονται στα πλαίσια του Άρθρου 9 παρ.2, το οποίο αναφέρει χαρακτηριστικά «Η ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων δεν επιτρέπεται να αποτελέσει αντικείμενον έτερων περιορισμών πέραν των προβλεπομένων υπό του νόμου και αποτελούντων αναγκαία μέτρα, εν δημοκρατική κοινωνία, δια την δημόσιαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της δημόσιας τάξεως, υγείας και ηθικής, ή την προάσπισιν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων».

Το Άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων[34] έχει τίτλο “Απαγόρευση Διακρίσεων” και αναφέρει χαρακτηριστικά στην πρώτη παράγραφο ότι «απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, και ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού».

Η πρώτη παράγραφος του Άρθρου 21[35] του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων δεν ενέχει καμία αντίφαση με την πρώτη παράγραφο του Άρθρου 19 της Σ.Λ.Ε.Ε., το οποίο απονέμει στην Ένωση την αρμοδιότητα να θεσπίζει νομοθετικές πράξεις ως προς την εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των Κρατών-μελών για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών διακρίσεως.

Η διάταξη της παρ.1 του Άρθρου 21 του Χάρτη δεν παρέχει καμία αρμοδιότητα θέσπισης νόμων κατά των διακρίσεων σε αυτούς τους τομείς δράσης των Κρατών-μελών ή ιδιωτών και ούτε καθορίζει γενικές απαγορεύσεις διακρίσεως στους εν λόγω τομείς. Αντιθέτως, αφορά μόνο περιπτώσεις διακρίσεως από τα θεσμικά και λοιπά Όργανα της Ένωσης, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους που τους έχουν ανατεθεί δυνάμει των Συνθηκών, καθώς και από τα Κράτη-μέλη μόνο όταν εφαρμόζουν το Δίκαιο της Ένωσης. Άρα, η παρ.1 του Άρθρου 21 του Χάρτη δεν επηρεάζει το εύρος των αρμοδιοτήτων που προκύπτουν δυνάμει του Άρθρου 19 Σ.Λ.Ε.Ε., ούτε της ερμηνείας που δίδεται σε αυτό. Η παρ.2 του Άρθρου 21 του Χάρτη αντιστοιχεί στο Άρθρο 18 εδ.1 Σ.Λ.Ε.Ε. και πρέπει να εφαρμόζεται σύμφωνα με το Άρθρο αυτό.

4.5 Φορείς και Αποδέκτες των Δικαιωμάτων.

Φορέας των δικαιωμάτων αποτελεί κάθε άτομο που ζει στην Ε.Ε. και φυσικά κάθε πολίτης μέλους της. Οι συντάκτες του Χάρτη εργάστηκαν με στόχο την εγγύηση όσο το δυνατόν περισσότερων δικαιωμάτων για κάθε άνθρωπο που ζει και εργάζεται υπό την ομπρέλα της Ε.Ε.

Ορισμένοι ερμηνευτές του Χάρτη τον χαρακτηρίζουν φειδωλό για τον λόγο ότι αναγνωρίζει δικαιώματα μόνο υπέρ των Ευρωπαίων πολιτών, ενώ θα μπορούσε να τα εγγυηθεί για όλους ανεξαιρέτως.

Αποδέκτες κυρίως της προστασίας των δικαιωμάτων που εξασφαλίζει ο Χάρτης είναι τα Όργανα και ο Οργανισμός της Ε.Ε[36]. Η προστασία που προέκυψε στην πράξη δια μέσου της προσφυγής στο Δ.Ε.Κ. και της επίκλησης κυρίως της Ε.Σ.Δ.Α. δεν αποτέλεσε και θα εξακολουθήσει να μην αποτελεί, έως ότου ο Χάρτης αποκτήσει δεσμευτικό χαρακτήρα, επαρκή λύση.

Επίσης, αποδέκτες βάση του Άρθρου 51 παρ.1 αποτελούν τα εθνικά όργανα όταν καλούνται να εφαρμόσουν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους το Κοινοτικό Δίκαιο.

Συγκριτικός Πίνακας των συμβατικών πηγών του Χάρτη

Περιεχόμενο Διατάξεων	Χάρτα Θ.Α.Δ.	Ε.Σ.Δ.Α.	ΕΚΧ 1961	Κοιν. Χ. Εργ	Κοινοτικό Δίκαιο	ΕΚΧ 1996	Άλλα
Ανθρώπινη αξιοπρέπεια	1	προοίμιο	-	-	-	-	-
Δικαίωμα στη ζωή	2	2, V/1	-	-	-	-	-
Δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου	3	-	-	-	-	-	-
Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης	4	3	-	-	-	-	4 ¹
Απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας	5	4	-	-	-	-	27§1 ²
Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια	6	5	-	-	-	-	-
Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής	7	8	-	-	-	-	-
Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	8	-	-	-	Οδηγία 95/46	-	-
Δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας	9	12	-	-	-	-	-
Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και βραχείας	10	9	-	-	-	-	-
Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης	11	10	-	-	Οδηγία 89/552	-	-
Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι	12	11	-	-	191 ΣΕΚ	-	-
Ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης	13	-	-	-	-	-	-
Δικαίωμα εκπαίδευσης	14	12	-	-	-	-	-
Ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία	15	-	1§2, 19 δ	4	39,43,49, 137§3,140 ΣΕΚ	-	-
Επιχειρηματική ελευθερία	16	-	-	-	4§1,2	-	-
Δικαίωμα ιδιοκτησίας	17	11	-	-	-	-	-
Δικαίωμα ασύλου	18	-	-	-	-	-	-
Προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης	19	3, IV 4	-	-	-	-	-
Ισότητα έναντι του νόμου	20	-	-	-	Ρακέ C-283/83	-	-
Απαγόρευση διακρίσεων	21	14	-	-	12,13 ΣΕΚ	-	-
Γλωσσική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία	22	-	-	-	6ΣΕΕ,151§1,4 ΣΕΚ ³	-	-

¹ Σύμβαση του Συμβουλίου (αρ. 164) της Ευρώπης για την Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και της Αξιοπρέπειας του Ατόμου σε σχέση με τις Εφαρμογές της Βιολογίας και της Ιατρικής. Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική, καθώς και Πρόσθετο Πρωτόκολλο (αρ. 168).

² Συμφωνία Στέγκεν.

³ βλ. επίσης Δήλωση υπ' αριθμ. 11 της Τελικής Πράξης του Άμστερνταμ.

Ισότητα ανδρών και γυναικών	23	-	-	16	2,3§2, 141§3,4 ΣΕΚ, Οδηγία 76/207	20	-
Δικαιώματα του παιδιού	24	-	-	-	-	-	+
Δικαιώματα των ηλικιωμένων	25	-	-	24, 25	-	23	-
Ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες	26	-	15	26	-	23	-
Δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης	27	-	-	17, 18	138, 139 ΣΕΚ, Οδηγία 98/59, 77/187, 94/45	21	-
Δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων	28	11	6	12, 13, 14	-	-	-
Δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέστως εργασίας	29	-	1§3	σημείο 13	-	-	-
Προστασία σε περίπτωση αδικοκολόγητης απόλυσης	30	-	-	-	Οδηγία 77/187, 80/987	24	-
Δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας	31	-	2,3	8, 19	140 ΣΕΚ Οδηγία 89/391, 93/104	26	-
Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία	32	-	7	20-23	Οδηγία 94/33	-	-
Οικογενειακή ζωή και επαγγελματική ζωή	33	-	8, 18	-	92/85, 96/34	27	-
Κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή	34	-	12, 13§4	2, 10	137, 140 ΣΕΚ, 1408/71, 1612/68	30, 31	-
Προστασία της υγείας	35	-	11	-	152 ΣΕΚ	-	-
Πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος	36	-	-	-	16 ΣΕΚ	-	-
Προστασία του περιβάλλοντος	37	-	-	-	2, 8, 174 ΣΕΚ	-	-
Προστασία του καταναλωτή	38	-	-	-	153 ΣΕΚ	-	-
Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	39	-	-	-	19, 190§1 ΣΕΚ	-	-
Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές	40	-	-	-	19 ΣΕΚ	-	-
Δικαίωμα χρηστής διοίκησης	41	-	-	-	21ν, 288 ΣΕΚ	-	-
Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα	42	-	-	-	255 ΣΕΚ	-	-
Διαμεσολαβητής	43	-	-	-	21, 196 ΣΕΚ	-	-
Δικαίωμα αναφοράς	44	-	-	-	20 ΣΕΚ	-	-

* Σύμβαση της Νέας Υόρκης (1989) για τα δικαιώματα του παιδιού, βλ. ιδίως άρθρα 3, 9, 12 και 13.

Ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής	45	-	-	-	18, 62, 63 ΣΕΚ	-	-
Διπλωματική και προξενική προστασία	46	-	-	-	20 ΣΕΚ	-	-
Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου	47	6§1, 13	-	-	Johnston C-222/84	-	-
Τεκμήρια αθωότητας και δικαιώματα της υπεράσπισης	48	6§2, 6§3	-	-	-	-	-
Αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιοποιήτων πράξεων και ποινών	49	7	-	-	-	-	-
Δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη. Καείς δεν δικάζεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με οριστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με το νόμο.	50	VII, 4	-	-	Gutmann C-18/65	-	-
Πεδίο εφαρμογής	51	-	-	-	C-292/97	-	-
Εμβέλεια των διασφαλιζόμενων δικαιωμάτων	52	-	-	-	C-292/97	-	-
Επίπεδο προστασίας	53	-	-	-	-	-	-
Απαγόρευση της κατάχρησης δικαιώματος	54	17	-	-	-	-	-

Χάρτα Θ.Α.Δ.: Χάρτης Θεμελιωδών Ανθρώπινων Δικαιωμάτων

Ε.Σ.Δ.Α.: Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΚΧ 1961: Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης

Κοιν. Χ. Εργ.: Κοινωνικός Χάρτης Εργασίας

ΕΚΧ 1996: Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (Αναθεωρημένος)

ΣΕΕ: Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΣΕΚ: Συνθήκη περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

[Συνεχίζεται]

[32] Νομοθεσία της Ε.Ε., μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, Β. Χριστιανός- Μ. Περράκης.

[33] Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, Σταθμός στην θεσμική Ωρίμανση της Ε.Ε., Γ. Παπαδημητρίου.

[34] Νομοθεσία της Ε.Ε., Μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, Β. Χριστιανός- Μ. Περράκης.

[35] Νομοθεσία της Ε.Ε., Μετά τη συνθήκη της Λισσαβόνας, Β. Χριστιανός- Μ. Περράκης.

[36] Άρθρο 50. « Πεδίο εφαρμογής. 1. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα όργανα και στους οργανισμούς της Ένωσης τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, αυτά σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητες τους....».